

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Herr talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för fru *Laag*, som var sjukskriven ytterligare under tiden den 1--31 mars. Erforderlig ledighet beviljades.

Herr talmannen anmälde att herr *Forstlund* från och med den 22 februari inträdde som ersättare för fru *Laag* under hennes ledighet från riksdagsmannaupdraget.

§ 3 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts proposition nr 22 till trafikutskottet.

§ 4 Föredrogs och hänvisades berättelsen nr 5 till konstitutionsutskottet.

§ 5 Föredrogs och lades till handlingarna berättelsen nr 17.

§ 6 Interpellation nr 35 om kommunalt bostadstillägg åt långvårdspatienter m. fl.

Ordet lämnades på begäran till

Herr JADESTIG (s), som yttrade:

Herr talman! Kommunalt bostadstillägg utgår till pensionärer efter en behovsprövning där dels bostaden, dels inkomsten och förmögenheten beaktas. Reglerna fastställs av vederbörande kommunfullmäktige enligt ett s. k. normalförslag. En regel som tillämpas i alla kommuner föreskriver att kommunalt bostadstillägg ej skall utgå till pensionär, som stadigvarande vårdas på annan offentlig eller därmed jämförlig enskild anstalt än ålderdomshem. Att ålderdomshem undantagits torde bero på att staten tidigare betalade en del av det kommunala bostadstillägget.

Den här regeln försätter många människor i en besvärlig situation genom att de mister sitt bostadstillägg om de mottar långtidssjukvård. En förutsättning för utskrivning är bl. a. att vederbörande har någonstans att ta vägen. Emellertid blir följderna av denna, i mitt tycke, inhumana regel om indragning av bostadstillägg, att de flesta pensionärer måste göra sig av med sina bostäder den dag det kommunala bostadstillägget dras in. De som har en förmögenhet, och därmed självfallet inget bostadstillägg, kommer aldrig i den här tvångssituationen. Regeln drabbar alltså en viss kategori människor, nämligen dem som är ekonomiskt svaga.

Bestämmelsen om att den som vårdas stadigvarande inte skall ha kommunalt bostadstillägg får numera anses representera ett förgånget synsätt. Begreppen kroniker och kronikerhem har ersatts av långvårdspatient och långvårdsklinik. I konsekvens härmed bör grunderna för bostadstillägg ändras så att tidsbegränsad vård också blir praktiskt möjlig.

I ett svar på en enkel fråga som jag ställde här i kammaren den 16 mars 1972 fastslog statsrådet Lidbom att vård på långvårdsklinik inte var ett skäl för uppsägning från bostad och hävande av besittningsskyddet enligt hyreslagen. När nu domstolarna sålunda bör bifalla yrkanden om förlängning av hyresavtal föreligger ytterligare ett skäl att ta bort den aktuella bestämmelsen, så att bl. a. långvårdspatienter ges reella möjligheter att utnyttja den besittningsrätt som hyreslagen ger.

Den som av ekonomiska eller andra tvingande skäl måste lämna sin bostad blir också avskuren från ett socialt sammanhang. Detta med att ha en bostad betyder mycket inte bara när det gäller att hävda en personlig integritet utan även när det gäller att uppleva en identitet. Bostaden betyder mycket som en motivation för rehabilitering. Inget kommunalt bostadstillägg betyder ingen bostad. Ingen bostad betyder låg motivation för rehabilitering.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att ta initiativ till sådana ändringar i gällande bestämmelser att kommunalt bostadstillägg även kan utgå till den som åtnjuter långtidssjukvård eller därmed jämförlig vård såsom vistelse på ålderdomshem?

Denna anhållan bordlades.

§ 7 Interpellation nr 36 ang. lagringen av personuppgifter i offentliga dataregister

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIJKMAN (m), som yttrade:

Herr talman! Diskussionen om personregistrering med hjälp av dator kom första gången upp i vårt land i slutet av 1960-talet. Det skedde då primärt som en reaktion mot att myndigheterna allt oftare begärde uppgifter av medborgarna om rent personliga förhållanden. Vare sig det gällde vetenskapliga eller andra sammanhang var reaktionen stark emot en omfattande lagring av uppgifter med hjälp av data. Sedan dess har allt flera myndigheter börjat utnyttja datatekniken för att lagra information om enskilda medborgare. Informationen omfattar allt ifrån personnummer, namn, födelsedatum, civilstånd och adress till mera känsliga uppgifter av typ sjukfrånvaro, studieavbrott, personlig ekonomi etc.

Flertalet av de personuppgifter som lagras i de nya registren har även tidigare funnits tillgängliga inom respektive myndigheter. Tekniken att hantera dokument och olika uppgifter om medborgarna har dock hittills i allt väsentligt varit manuell. Arbetet och kostnaden för att sammanställa och selektera material om olika individer har därmed varit stora, och

detta har indirekt tjänat som integritetsskydd för medborgarna. Datatekniken medför nu goda möjligheter till förenkling och rationalisering av myndigheternas arbete.

Det är i detta sammanhang väsentligt att understryka alla de positiva effekter ADB-tekniken för med sig. Kostnadsbesparingar är där de kanske mest uppmärksammade följderna, men till detta skall läggas möjligheterna till förenkling och effektivisering av planering inom olika områden, processtyrning inom näringslivet etc.

Men det är också uppenbart att myndigheterna genom datorn får vidgade möjligheter till insyn i enskilda medborgares privatliv, något som åtminstone till en del kolliderar med en bred allmänhets krav på integritet och oberoende. Offentlighetsprincipen innebär därtill att inte bara myndigheterna ges möjligheter till integritetsintrång. Både enskilda och företag kan enkelt "tappa" olika offentliga register på information, om inte särskilda regler uppställs.

Den 1973 antagna datalagen tillkom för att öka medborgarnas skydd mot intrång i den personliga integriteten. Genom den nyinrättade datainspektionen skall tillstånd lämnas för upprättande av privata personregister. Inspektionen skall därutöver utöva tillsyn över registren och lämna detaljföreskrifter för registrens användning. För statliga register gäller däremot inget tillståndstvång. Detta kritiserades i samband med riksdagsbeslutet, men den socialistiska majoriteten ansåg det tillräckligt att datainspektionen för dessa register äger rätt utfärda föreskrifter samt har tillsynsplikt. Att märka är dock att datainspektionen icke skall meddela föreskrifter för register där Kungl. Maj:t eller riksdagen beslutar annorlunda.

I och med datalagen har sålunda framför allt de privata personregistren ställts under rigorös kontroll. Ett företag får inte syssla med personregistrering utan tillstånd, och inspektionen kan kontinuerligt gå in i verksamheten och lämna olika typer av föreskrifter. Hur förhållandena skall vara beträffande de statliga registren är mera oklart.

Flera viktiga problemkomplex framträder. För det första frågan om hur mycket och vilken typ av information som det kan anses rimligt att respektive myndighet lagrar. För det andra villkoren för utlämnande av information myndigheterna emellan. För det tredje hur länge olika typer av uppgifter om en person skall få lagras samt slutligen vilken inverkan på beslutsprocess och kontakter med allmänheten ett allt flitigare användande av dataregistrering inom myndigheterna och samkörning mellan olika register kommer att få.

När det gäller frågan om informationsutbytet myndigheter emellan finns det rent generellt inga inskränkningar. Myndigheter eller departement kan i dag genom förfrågningar sinsemellan och utan egentliga begränsningar skaffa information om en enskild individ. Med datatekniken förenklas nu dessa möjligheter radikalt. Genom samkörning av olika register kan utomordentligt stora mängder uppgifter snabbt sammanställas för att sedan användas vid en bedömning av medborgaren i olika avseenden.

Det skall understrykas att det inte enbart är tidsåtgången och kostnaden att sammanställa informationen som radikalt har förändrats.

Den information man erhåller från dataunderlaget saknar i regel tillräcklig nyansering och kan därför betyda en helt annan sak för den som tar del av uppgiften än för den som matat in, dvs. lagrat, densamma.

Frågan hur länge olika personuppgifter skall få lagras är också central. Det kan gälla uppgifter om kriminalitet, trafikförseelser, sjukdom, betyg etc. — uppgifter som knappast bör lagras och bevaras under en individs hela liv. En annan väsentlig fråga som måste tas upp till behandling rör konsekvenserna för en individ, om felaktiga uppgifter om honom matats in i datorn och därefter använts för beslutsfattande.

Datalagen är ny. Alltför kort tid har förflutit sedan lagen antogs för att man redan nu skall kunna dra slutsatser av lagstiftningen och av datainspektionens arbete. På åtskilliga punkter kommer inspektionen självfallet genom olika beslut att föra utvecklingen framåt, dvs. ”tappa till” luckor i lagstiftningen. När det gäller olika aspekter på myndigheternas lagring av personuppgifter saknar dock inspektionen, som nämnts, fullständig kompetens att reglera detta. Datalagen går i huvudsak förbi dessa problem. Det är sålunda, ur rent demokratisk synvinkel, nödvändigt att frågorna om vilka slag av uppgifter som myndigheterna skall få lagra, utbytet av information myndigheterna emellan samt hur länge vissa uppgifter skall få lagras snarast blir föremål för offentlig debatt, innan registreringen blivit alltför omfattande.

DASK — datasamordningskommittén arbetar sedan snart tre år med ”frågor rörande samordning och kontroll av databanker”. DASK skall följa pågående utrednings- och utvecklingsarbete inom dataområdet och framför allt belysa vilken samordning mellan etablerade eller planerade databanker som är möjlig och önskvärd. Det betonas i direktiven att ekonomiska lönsamhetsbedömningar bör spela en viktig roll för DASK:s ställningstaganden.

DASK avlämnade en första verksamhetsrapport sommaren 1973. Därav framgick att kommittén ännu bara är i begynnelsen av sitt omfattande arbete. En betydande del av arbetet består i att följa och ge förslag när det gäller standardiseringsarbetet inom ADB-området för den offentliga sektorn. Likaså viktigt är arbetet att följa pågående utredningar avseende metod- och teknikutveckling. Man får anta att DASK även kommer att ta upp integritetsfrågorna till behandling. När ett förslag kan föreligga framstår som ovisst. Jag upplever integritetsproblemen som så angelägna för medborgarna att en flerårig väntan i avvaktan på DASK vore olycklig.

Datalagen och inrättandet av datainspektionen utgör förvisso betydelsefulla steg på vägen mot en sådan lagstiftning och en sådan ram kring ADB-tekniken, att riskerna för intrång i den enskildes integritet minskas. Det är nu angeläget att snabbt arbeta vidare och föra de frågor som här berörts närmare en lösning. ADB-tekniken är ett utomordentligt rationellt hjälpmedel inom en mångfald områden, och det är därför ytterst viktigt att regering och riksdag snarast möjligt fullföljer lagstiftningen — i första hand när det gäller de offentliga databankerna — så att medborgarna verkligen kan känna trygghet med avseende på integritetsproblemen.

Mot bakgrund av det anförda anhålles om kammarens tillstånd att till

herr justitieministern få rikta följande frågor:

1. När ämnar regeringen framlägga förslag som syftar till klara principer och regler för

dels vilka typer av personuppgifter olika myndigheter får lagra med hjälp av data,

dels s. k. samkörning av olika offentliga dataregister och

dels hur lång tid olika typer av uppgifter om en person skall få lagras inom en myndighet?

2. Vilken är statsrådets allmänna syn på de integritetsproblem i samband med offentliga myndigheters personregistrering via data som berörts i interpellationen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8 Interpellation nr 37 ang. jordbrukares skyldighet att fullgöra militär repetitionstjänstgöring

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÅGELSBO (c), som yttrade:

Herr talman! För många lantbrukare innebär inkallelser till militärtjänst svåra ekonomiska avbräck. Särskilt gäller detta lantbrukare som har kreatursbesättning för mjölkproduktion. Svårigheten att över huvud taget få ersättare är mycket stor.

För att den jordbrukande befolkningen inte skall vidkännas oskäligt stora förluster vid inkallelser är det nödvändigt att krigsmakten tar vederbörlig hänsyn till böndernas speciella situation. Det kan inte vara rimligt att en viss grupp av befolkningen i jämförelse med många andra grupper skall drabbas särskilt hårt vid inkallelse.

Vårsådd och skördetid är för jordbrukaren den brådaste tiden. Det är lätt att göra sig en föreställning om vilka förluster som drabbar den jordbrukare som av skilda anledningar inte har möjligheter att genomföra sådd eller skörd i rätt tid. Alltför ofta har det hänt att jordbrukare inkallas till repetitionstjänstgöring under den för lantbrukaren brådaste tiden. Det borde vara möjligt att förändra planeringen inom krigsmakten så att t. ex. de förbandsvisa repetitionsövningarna förlades till annan tid eller särskilda bestämmelser om anstånd för jordbrukare utfärdades. De bestämmelser som finns i dag om anstånd med repetitionstjänstgöring är alltför vagt utformade för att kunna ge jordbrukaren den trygghet det innebär att inte av militära skäl tvingas avstå från här omnämnda arbetstoppar.

De inkallelser till tjänstgöring instundande vår och höst som nu utfärdats har vållat stor oro bland jordbrukare. Om dessa inte skall vållas oskälig skada är det angeläget att redan nu vidta sådana åtgärder att anstånd kan beviljas och att tjänstgöring för dem kan få ske på för jordbruket lämpligare tider.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att få fråga herr försvarsministern:

1. Är statsrådet beredd att föreslå sådana åtgärder att de jordbrukare

som nu inkallats till repetitionsövning instundande vår och höst beviljas anstånd?

2. Är statsrådet beredd att föreslå sådana åtgärder vad avser repetitionstjänstgöring för jordbrukare att dessa inte åsamkas oskäligen ekonomisk skada?

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Interpellation nr 38 ang. domkretsindelningen i Uppsala län

Ordet lämnades på begäran till
Herr HJORTH (s), som yttrade:

Herr talman! Kungl. Maj:t beslutade i maj 1970 att Uppsala läns norra tingsrätt skall upphöra senast den 1 januari 1975 och förenas med domkretsen för Uppsala tingsrätt. Denna sammanläggning är ur regionalpolitisk synpunkt olycklig och inte heller till gagn för rättsväsendets verksamhet. I Länsprogram 1970 framhöll länsstyrelsen i Uppsala län att Kungl. Maj:ts beslut inte kunde accepteras utan norra länsdelen borde utgöra domkrets för en tingsrätt med tings- och kansliort i Tierp. Regeringen fann dock inte tillräckligt starka skäl för att frångå beslutet vad avser domkretsindelningen i propositionen 1972:111.

I olika sammanhang har dock framhållits vikten av att gränserna för rättsväsendets olika verksamhetsgrenar överensstämmer. Detta har betonats i propositionen 1965:44 angående de allmänna underrätternas organisation och av 1967 års polisutredning. För närvarande sammanfaller verksamhetsområdena för polis-, åklagar- och domstolsväsendet i Uppsala län.

1967 års polisutredning föreslog att Tierps polisdistrikt skulle dras in och läggas samman med Uppsala polisdistrikt. Utvecklingen inom Tierps polisdistrikt och de uttalanden riksdagen gjort beträffande polisdistriktsindelningen innebär att man torde kunna utgå från att någon indragning av Tierps polisdistrikt inte är aktuell. En sammanläggning av Uppsala läns norra domkrets med Uppsala domkrets skulle därför innebära att sambandet mellan rättsväsendets olika verksamheter bryts. En sådan indragning kan också antas innebära risk för indragning av Tierps åklagardistrikt och sammanläggning av detta med Uppsala åklagardistrikt. Från länspolischefen och länsåklagaren i länet har framhållits att en sådan indragning och sammanläggning skulle inverka menligt på såväl polis- som åklagarmyndighetens verksamhet.

Verksamheter av den typ rättsväsendet representerar har ur regionalpolitisk synpunkt stor betydelse bl. a. genom de arbetstillfällen de skapar och den service i olika avseenden de ger.

Under en lång följd av år har man inom Uppsala län verkat för att göra Tierp till en basort för utvecklingen i norra delen av länet. I den av riksdagen hösten 1972 antagna planen för rikets regionala utveckling har Tierp klassificerats som regionalt centrum. Till i första hand sådana centra skall bl. a. administrativ verksamhet och mer kvalificerad service förläggas. En förläggning av den norra tingsrättens kansli till Tierp skulle

betyda en förstärkning och differentiering av sysselsättningsmöjligheterna där. Det skulle vara en fördel ur såväl polis- som åklagarmyndighetens synpunkt om tingsrätten får bestå och lokaliseras till samma plats. På längre sikt torde det också vara ekonomiskt fördelaktigt.

Enligt min mening är det av flera skäl ytterst angeläget att Uppsala läns norra domkrets bibehålls. Enligt vad jag inhämtat från olika håll finns ett tillräckligt underlag för rättsväsendets olika verksamheter i Uppsala läns norra domkrets. Domkretsen har ca 50 000 invånare, och det finns för närvarande i landet ett 30-tal domkretsar som har ett mindre befolkningsunderlag.

Skulle det tidigare fattade beslutet om sammanläggning av Uppsala läns norra domkrets med Uppsala domkrets genomföras får man också en, enligt min mening, ytmässigt och i fråga om folkmängd alltför stor domkrets. Länsstyrelsen i Uppsala län har i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om ändring av beslutet så att den norra domkretsen bibehålls i oförändrad omfattning.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr justitieministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd medverka till att Uppsala läns norra domkrets får bestå och att därvid prövas möjligheten till en förläggning av Uppsala läns norra tingsrätts kansli till Tierp?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 31 med förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1954:193) och i lagen (1972:650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare.

§ 11 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

Nr 6 med anledning av motion om folkomröstning rörande det vilande förslaget till ny regeringsform

Nr 7 med anledning av motioner om avslag på vilande förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning, m. m.

Nr 8 med uppgift på vilande förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning, m. m.

Nr 9 med anledning av framställning i propositionen 1974:1 om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1974/75 till partistöd

Nr 10 med anledning av motion angående det kommunala parti-stödet

Nr 11 med anledning av framställning i propositionen 1974:1 om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1974/75 till vissa kostnader i anledning av allmänna val

Nr 12 med anledning av motion om försök med manuskriptfria riksdagsdebatter

Finansutskottets betänkande

Nr 4 i anledning av motion om ändring i stadgarna för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond

Skatteutskottets betänkande

Nr 3 i anledning av motion om översyn av skatten på automatspel

Försvarsutskottets betänkanden

Nr 1 med anledning av propositionen 1974:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 inom försvarsdepartementets verksamhetsområde

Nr 2 med anledning av propositionen 1974:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 inom handelsdepartementets verksamhetsområde

Nr 3 med anledning av propositionen 1974:1 med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1974/75

Nr 4 med anledning av propositionen 1974:1 med förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1974/75

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

Nr 1 i anledning av motioner om slopande i vissa fall av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen

Nr 2 i anledning av motion om obligatorisk begravningsförsäkring

Nr 3 i anledning av motion angående förmåner enligt försäkringen för tilläggs pension till försäkrad med ej pensionsgrundande sjukpenning

Nr 4 i anledning av motion angående beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten för ATP

Socialutskottets betänkande

Nr 1 i anledning av propositionen 1974:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde

Trafikutskottets betänkande

Nr 3 i anledning av propositionen 1974:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser anslag inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Näringsutskottets betänkanden

Nr 1 i anledning av propositionen 1974:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde

Nr 2 i anledning av propositionen 1974:1 i vad gäller anslag för budgetåret 1974/75 inom finansdepartementets verksamhetsområde avseende bankinspektionen, försäkringsinspektionen m. m.

Civilutskottets betänkanden

Nr 1 i anledning av propositionen 1974:2 angående utgifter på

tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 i vad avser anslag under kommundepartementets handläggning

Nr 28

Fredagen den
22 februari 1974

Nr 2 i anledning av motion om ersättning för ekonomisk förlust genom lokala trafikregleringar

Nr 3 i anledning av motion om inriktningen av Kungl. Maj:ts aviserade förslag angående kronofogdemyndigheterna

Nr 4 i anledning av motion om förbud mot ändring eller rivning av kulturhistoriskt värdefulla byggnader

§ 12 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 21 februari av

Nr 83 Herr *Lidgard* (m) till herr utrikesministern angående valet av generalsekreterare i Europarådet:

Har statsrådet möjligheter att upplysa om vilka åtgärder som från regeringens sida vidtagits för att tillgodose svenska intressen i samband med det förestående valet av generalsekreterare i Europarådet?

den 22 februari av

Nr 84 Herr *Fagerlund* (s) till herr socialministern om representation för de anställda i försäkringskassas styrelse:

Är statsrådet beredd att under innevarande vårriksdag lägga fram förslag för att tillgodose de önskemål, som 1970 års riksdag i princip biträdde, om representation för de anställda i försäkringskassornas styrelser?

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 15.06.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert